

ВЛИЈАНИЕ НА КАТЕГОРИЈАТА НА СЕМЕНСКИ МАТЕРИЈАЛ ВРЗ ПРОИЗВОДНИТЕ СВОЈСТВА НА ТУТУНОТ КАЈ ОРИЕНТАЛСКИТЕ ТИПОВИ ПРИЛЕП И ЈАКА

Мирослав Димитриески, Гордана Мицеска
Институт за тутун - Прилеп

ВОВЕД

Вистинско сортно и селектирано тутунско семе е основен и многу битен фактор кој осигурува потенцијални можности за добивање на поголем принос по единица површина и подобар квалитет на тутунот.

Во науката и праксата познат е фактот дека сортите и сортното семе препуштени на обичната стихийна репродукција, т.е. оставени без поголема грижа за систематско одржување, под дејство на различните надворешни и внатрешни фактори претрпуваат промени коишто најчесто завршуваат со нивно изродување.

Поради тоа, современото производство на тутунско семе кое се базира на земјоделската наука, покрај тоа што има задача успешно да ги размножува и одржува постојните комерцијални сорти тутун, треба да се грижи за нивното подобрување.

Имајќи го предвид значењето на квалитетот на семенскиот материјал во формирањето на тутунската продукција, си поставивме за цел да го утврдиме влијанието на две различни категории семенски материјал врз приносот и квалитетот на тутунот кај ориенталските ароматични типови прилеп и јака.

МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД НА РАБОТА

Како експериментален материјал за работа зедевме две категории на семе: сертифициран семенски материјал (оригинал) и основен семенски материјал од сортите Јака 125/3 и Прилеп (П10-3/2). Расадот е произведен во ладносовршени леи, покриени со полиетиленско платно.

Почвата на којашто беше изведен опитот во текот на 2002 год. е од колувијален делувијален тип, подготвена на соодветен начин, со едно есенско и две пролетни орања, ѓубрена со 300 kg/ha минерално ѓубре NPK 8:22:20.

Опитот беше поставен во пет повто-

рувања, по методот на рандомизирани блокови (случаен блок систем), а растојанието на расадување изнесува 40 x 12 cm.

На расадениот тутун на нива, во текот на вегетацијата, навреме се извршени сите агротехнички мерки, како и мерките за заштита на тутунот од болести и штетници.

Берењето на листовите е извршено рачно, во нивната технолошка зрелост.

Квалитативната проценка на тутунот е извршена спрема мерилата за типовите прилеп и јака, во Институтот за тутун во Прилеп, по дадените цени во годините на испитување.

РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

Принос на сув тутун по хектар, kg/ha

Од добиените резултати за приносот на сув тутун по хектар (kg) по сорти и варијанти (Табела 1), може да се види дека категоријата на семенскиот материјал има значајно влијание врз зголемувањето на прино-

сот по единица површина .

Така, просечниот принос по хектар кај сортата П10-3/2 се движи од 2139 kg/ha кај варијантата со сертифициран семенски материјал до 2386 kg/ha кај варијантата со ос-

новен семенски материјал, што е за 11,55% повеќе во однос на претходната варијанта.

Кај сортата Јв 125/3 приносот на тутун варира од 2199 kg/ha кај варијантата сертифициран семенски материјал до 2373 kg/ha кај варијантата со основен семенски материјал, што е за 7,91% повеќе во однос на контролната варијанта. Во однос на овој показател варијантата со основен семенски материјал

покажа сигнификантност за 1% кај сортата П10-3/2, а за 5% кај сортата Јв 125/3, во однос на варијантата сертифициран семенски материјал.

Според изнесените податоци, може да се констатира дека квалитетот на употребениот семенски материјал има значајно влијание врз приносот на тутунот од испитуваните сорти.

Табела 1 Принос на сув тутун по хектар, kg/ha

Table 1 Dry tobacco yield

Сорта Variety Варијанта Variant	kg/ ha	Разлика Difference	
		Апсолутна Absolute	Релативна Relative
П10-3/2 (оригинал) Ø P10-3/2 (original)	2139	-	100,00
П10-3/2 (основен семенски материјал) P10-3/2 (basic seed material)	2386 ⁺⁺	+247	111,55
Јв 125/3 (оригинал) Ø Jv 125/3 (original)	2199	-	100,00
Јв 125/3 (основен семенски материјал) Jv 125/3 (basic seed material)	2373 ⁺	+174	107,91

LSD 5% = 170 kg/ha

1% = 239 kg/ha

Застапеност на високи класи (I и II) %

Од податоците за квалитетот на тутунот изразен преку процентуалната застапеност на високите класи (Табела 2), се гледа дека варијантата со основен материјал има поголем процент на високи класи кај двете испитувани сорти во споредба со варијантата сертифициран семенски материјал (ориги-

нал). Тој е повисок за 25,75% кај сортата Прилеп 10-3/2 до 30,94% кај сортата Јв 125/3.

Кај застапеноста на високите класи, статистички значајни разлики за 1%(++) кај двете испитувани сорти се постигнати кај варијантата основен семенски материјал во однос на контролната варијанта.

Табела 2 Застапеност на високи класи, %

Table 2 Presence of high grades, %

Сорта Variety Варијанта Variant	%	Разлика Difference	
		Апсолутна Absolute	Релативна Relative
П10-3/2 (оригинал) Ø P10-3/2 (original)	19,80	-	100,00
П10-3/2 (основен семенски материјал) P10-3/2 (basic seed material)	24,90 ⁺⁺	+5,10	125,75
Јв 125/3 (оригинал) Ø Jv 125/3 (original)	23,98	-	100,00
Јв 125/3 (основен семенски материјал) Jv 125/3 (basic seed material)	31,40 ⁺⁺	+7,42	130,94

LSD 5% = 1,72%

1% = 2,41%

Просечна откупна цена по килограм, ден/kg

Што се однесува до просечната откупна цена по килограм сув тутун (Табела 3), може да се забележи дека таа варира во зависност од сортата и варијантата. Така, откупната цена на сортата П10-3/2 се движи од 104,09 ден/kg кај варијантата сертифициран семенски материјал (оригинал) до 108,10 ден/

kg кај варијантата со основен семенски материјал, што е за 3,85% повеќе во однос на претходната варијанта. Кај сортата Јв 125/3, таа се движи од 105,98 ден./kg кај категоријата оригинал до 111,30 ден./kg кај варијантата основен семенски материјал, што е за 5,02% повеќе од претходната варијанта.

Табела 3 Просечна откупна цена по килограм
Table 3 Average purchase price per kg

Сорта Variety Варијанта Variant	ден./kg den/kg	Разлика Difference	
		Апсолутна Absolute	Релативна Relative
П10-3/2 (оригинал) Ø P10-3/2 (original)	104,09	-	100,00
П10-3/2 (основен семенски материјал) P10-3/2(basic seed material)	108,10	+4,01	103,85
Јв 125/3 (оригинал) Ø Jv 125/3 (original)	105,98	-	100,00
Јв 125/3 (основен семенски материјал) Jv 125/3 (basic seed material)	111,30	+5,32	105,02

Економски ефект, ден/ha

Добиените вредности на економскиот ефект се прикажани како бруто-паричен приход изразен во ден/ha (Табела 4). Анализирајќи ги добиените резултати за бруто-паричниот приход кај испитуваните сорти се забележуваат значајни разлики помеѓу вредностите на дадените варијанти. Овие вредности кај сортата Прилеп 10-3/2 варираат од 222.648,50 ден/ha кај контролната варијанта (оригинал) до 257.926,60 ден./ha кај варијантата основен семенски материјал, што е за 15,84% повеќе. Исто така, кај сортата Јв 125/3 економскиот ефект варира од 233.050,00 ден/ha кај варијантата сертифициран семенски материјал до 264114,90 ден/

ha кај варијантата со основен семенски материјал, што е за 13,33% повеќе во однос на претходната варијанта.

Во однос на економскиот ефект, варијантата основен семенски материјал покажа статистички значајни разлики за 1% кај сортата П10-3/2, а за 5% кај сортата Јв 125/3, во однос контролната варијанта (сертифициран семенски материјал).

Според вредностите на остварениот економски ефект, може да се констатира дека квалитетот на употребениот семенски материјал има мошне големо значење врз квантитативното и квалитативното зголемување на тутунската продукција.

Табела 4 Економски ефект, ден. /ha
Table 4 Economic effect, den/ha

Сорта Variety Варијанта Variant	ден. /ha den/ha	Разлика Difference	
		Апсолутна Absolute	Релативна Relative
П10-3/2 (оригинал) Ø P10-3/2 (original)	222 648,50	-	100,00
П10-3/2 (основен семенски материјал) P10-3/2 (basic seed material)	257 926,60 ⁺⁺	+35 278,10	115,84
Јв 125/3 (оригинал) Ø Jv 125/3 (original)	233 050,00	-	100,00
Јв 125/3 (основен семенски материјал) Jv 125/3 (basic seed material)	264 114,90 ⁺	31 064,90	113,35

LSD 5% = 23 849,20 ден./ha⁺
1% = 33 476,40 ден./ha⁺⁺

ЗАКЛУЧОЦИ

Врз основа на добиените резултати од испитувањата на сортите Прилеп (П10-3/2) и Јака (Јв125/3) и нивните варијанти, со цел да се проучи влијанието на двете различни категории семенски материјал (оригинал и основен семенски материјал) врз приносот и квалитетот на тутунот, дојдовме до следниве заклучоци:

- Категоријата на основно семе (елита) релативно го зголемува приносот на тутунот од 7,91% до 11,55%.

- Со употребата на квалитетен основен семенски материјал се зголемува и квалитетот на тутунот (I и II класа) во релативен износ од 25,75% до 30,94%, со што се пос-

тигнува и поголема просечна цена.

- Варијантите со основен семенски материјал постигнаа и поголем економски ефект кај испитуваните сорти за 13,33%, т.е. 15,84% во однос на варијантите со сертифициран семенски материјал.

-Овие резултати зборуваат дека квалитетот на употребениот семенски материјал има големо значење за производството на тутун, што ја налага потребата за употреба на сортното и селекционирано тутунско семе како неопходност за добивање на извозно ориентирана висококвалитетна ароматична тутунска суровина .

ЛИТЕРАТУРА

1. Горник Р., 1973. Облагородување на тутунот. Прилеп.
2. Бабамов Л., 1949. Подбор на семе. Скопје.
3. Димитриески М., Мицеска Г., 1996. Варијабилност на приносот и квалитетот на тутунското семе од типот прилеп во зависност од сортата и ласерската стимулација. Тутун/Tobacco, vol. 46 N 7-12, p73-82.
4. Корубин - Алексоска А., Димитриески М., Мицеска Г., Ристески И., Митрески М., Кочска К., 2004. Практикум по генетика,

селекција и семеконтрола на тутунот. Институт за тутун - Прилеп. Прилеп.

5. Младеновски Т., 1996. Биологија на семето. Скопје.

6. Најчевска Ц., 1997. Селекција на растенијата со семепроизводство, Практикум. Скопје

7. Узуноски М., 1985. Производство на тутун. Скопје.

8. Ujević A., Kovačević J., 1972. Ispitivanje sjemena. Zagreb.

THE EFFECT OF SEED CATEGORIES UPON PRODUCTIONAL CHARACTERISTICS OF ORIENTAL TOBACCOS PRILEP AND YAKA

M. Dimitrieski. G. Miceska
Tobacco Institute-Prilep

SUMMARY

Investigations were carried out during 2002 to study the effect of two categories of seed material upon productional features of the oriental tobacco types Prilep and Yaka. The following features were subject of investigation: dry tobacco yield per hectare, share of high grades (I and II), average purchase price and economic effect.

It can be stated from the results obtained that the use of higher quality seed increases the yield, share of high grades (I and II) and average purchase price. Accordingly, the variant in which basic seed material was used, gave significantly higher economic effect in both varieties investigated (13.33% and 15.84% higher, respectively), as compared to the category certified seed material (original).

Author's address:
Miroslav Dimitrieski
Tobacco Institute - Prilep
Republic of Macedonia

